

К.В. Аймедов¹, В.О. Мельник²

**ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИННИКІВ РИЗИКУ ВИНИКНЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ
КОМП'ЮТЕРНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ**

Одеський національний медичний університет¹

Одеський обласний психоневрологічний диспансер²

Ключові слова: комп'ютерна залежність, Інтернет-залежність, адиктивні чинники ризику

Не можна казати з упевненістю, про те, що механізми та чинники ризику формування будь якої хвороби залежності сьогодні, вже повністю вивчені, особливо це стосується досить нової та відносно молодої поведінкової залежності, безпосередньо взаємопов'язаною з розвитком науково-технічного прогресу та його втручанням у сучасне суспільство, а саме комп'ютероманії та Ії проізводної Інтернетоманії [1;2].

Протягом 2008-2011 років на базах Одеського обласного психоневрологічного диспансеру та приватного медичного центру «Доктор Благо Плюс» нами обстежено 138 осіб з комп'ютерною залежністю, серед яких 73 пацієнти склали основну групу та 65 контрольну. Групи були сформовані з осіб чоловічої статі у віці від 16 до 23 років. За базовими показниками контингент обстежених був однорідним, що дозволило вважати результати дослідження таким, що репрезентативно відображає генеральну сукупність.

У результаті дослідження виявлено, що чинники ризику розвитку комп'ютерної залежності можливо умовно розподілити на внутрішньосімейні, соціальні (особливо враховуючи підліткове середовище) та особистісні, а також за іншим варіантом на психологічні, соціальні та особистісні. За нашим спостереженням найбільш часто зустрічалися наступні чинники ризику розвитку комп'ютероманії: прояви скептицизму та самовпевненості, низька схильність до дотримання соціальних норм, адиктивно провокуюче середовище, соціальна дезінтеграція, безробіття, матеріальні труднощі, особливості характеру у вигляді гіпертимної, циклотимної, демонстративної та збудливої акцентуації, риси цинічності, нечуттєвості до себе та оточуючих, деструктивна батьківська родина, негармонійне виховання та конфлікти в сім'ї. З'ясовано, що сприяючими чинниками були: молодий вік, схильність до відхиленої поведінки та високий делінквентний потенціал, екзистенційний вакум з відсутністю життєвого сенсу та реальних цілей, домінування серед особистісних властивостей безтурботності, імпульсивності, спонтанності у поведінці, невпевненості у собі, неможливість досягнути бажаного та почасту сфантазованого соціального статусу й положення у суспільстві, розрив соціальних зв'язків, знижена самооцінка із можливістю Її компенсації у процесі віртуального спілкування та рольової ігрової діяльності.

Слід звернути увагу на те, що існує зовсім небагато відмінностей у механізмах формування та чинниках ризику виникнення хімічних (алкоголізм та наркома-

нія) і поведінкових (патологічний гемблінг, трудоголізм) аддикцій [3-5]. У вивченні цієї проблеми значний вклад внесли психоаналітично орієнтовані концепції, що розглядають залежність, як один зі способів піти від внутрішніх протиріч, тобто здійснюючи вибір власного способу вирішення особистих проблем [6]. Також важливий аспект, якому приділяють велику увагу психоаналітики це ідентичність, її дуже часто складнощі при формуванні власної ідентичності та різні її порушення можуть стати додатковими чинниками ризику формування адикції [7-8]. А також стиль родинних стосунків та обстановка в сім'ї можуть стати визначальними чинниками при формуванні залежності. Проведений аналіз родинних особливостей, типів виховання, комунікації в сім'ї дають можливість зробити припущення про можливі чинники ризику розвитку залежності. Одним з можливих чинників виникнення адикції є гипер- або гіпоопіка дітей батьками. У випадку з гіпоопікою батьки абсолютно не додають жодної уваги вихованню своїх дітей. В більшості випадків в таких осіб дуже занижена самооцінка, в них можна спостерігати різні комплекси неповноцінності, їм властиві відчуття ненависті та мести до інших. Відсутність тепла і ласки з боку батьків травмують дитячу психіку, і надалі роблять жорстокими дітей, підштовхують їх до пошуків "іншого життя" та іншого суспільства, тому такі діти і підлітки не рідко звертаються до віртуального середовища, як засоби психологічного засобу, занурення у іншу більш комфортну та приемну реальність.

У разі надмірної опіки, коли за дітьми постійно наглядають, приділяють їм надто багато уваги, відмовляють в самостійності, також є свої мінуси. Життя таких дітей повністю контролюється батьками, а коли вони починають дорослішати, то така батьківська опіка стає їм в тягар. Вони прагнуть знайти самостійність, свідомо йдуть на конфлікти в родині, прагнуть демонстративно порушувати норми поведінки, що їм нав'язують. Для таких осіб, у більшості випадків, онлайн реальність стає єдиним аспектом життя, яким, як їм здається, вони абсолютною володіють. Наслідком гіперопіки можна також назвати інфантілізм. Інфантільна людина дуже легко попадає під вплив інших, Її важко у суспільстві відстоювати власні цінності та інтереси, а у віртуальному світі Ії ніхто в цьому не заважає.

Велике значення при формуванні залежності мають особові особливості індивіда. Одній з індивідуальних

характеристик, яка має визначальне значення по відношенню до формування адикції, – це пошук відчуттів або потреба в різних переживаннях і складних відчуттях, здатність індивіда піддавати себе соціальному та фізичному ризику ради пошуку таких відчуттів. Існують чотири різні точки зору на пошук відчуттів – потреба у новому досвіді, нудьга сприйняття, пошук збудження пригод і розгальмування. Пошук відчуттів є головним джерелом відмінності в сприйнятті віртуальної реальності різними людьми, також він показує високу міру чутливості індивіда до нових вражень.

Важливу роль у процесі формування адикції грає підкріplення навідкінків. Зразок поведінки залежного, за свою суттю, не є аномальним, хоча шкода, яку він собі заподіює очевидна. В цьому випадку працює схема з непідходящим способом підкріplення патологічною діяльністю, що формує цілу систему поведінки, яка необхідна для реалізації комп’ютероманії. І в таких випадках соціальна поведінка, яка підтримується досить тривалий час, може бути перервана. До того ж направлена дії, які сприяють успіху, легко повторюються унаслідок суб’ективного переживання успіху, чим дії, які можуть привести до невдачі. Винагорода сприяє дії до повторення, а покарання приводить до відмови. Такий механізм поведінки формується в онтогенезі як результат сучасної системи виховання і вчення.

Віртуальна реальність дає можливість боязливим звільнитися від свого страху і невпевненості, й такі позитивні дії підвищують потребу в засобах реалізації хворобливих бажань, і надалі до їх повторів, й ця дія також приводить до відмови від невдалих соціальних дій. Слід зазначити, що в медицині, на біологічному рівні, більш глибоко вивчені механізми формування хімічних залежностей (наркоманії, алкоголізму), а самі причини дещо гірше. У психології ж спостерігається зовсім інша картина – досить добре вивчені причини залежності, а механізми її формування вивчені недостатньо.

Добре відомо, що у формуванні будь якої залежності беруть участь психологічні та біологічні механізми, але також слід зазначити той факт, що головну роль грають та більше значення грають одні з них. Швидше за все, психологічні механізми залежності діють на індивіда впродовж більш тривалішого періоду часу, чим біологічні, і це можна підтвердити тим, що коли людина знаходиться у стані ремісії, і випадково потрапляє в ситуацію, яка дуже схожа на ситуацію з якою була пов’язана залежність, то хворий повною мірою може випробувати все ті відчуття, які він випробовував колись при адиктивній реалізації. Багато хто з залежних у ремісії, розповідає про те, що у них з’являються інколи переживання, особливо в тих випадках, коли вони дивилися фільми про щось пов’язане з залежністю чи відразу після спілкування з друзями, які нагадали їм адиктивний акт. Звідси можна зробити вивід, що поєднання біологічних і психологічних чинників визначає і вибір конкретного вигляду залежності. Напев-

но, вибір адикції здійснюється у декілька етапів. Природжену склонність ми матимемо на першому етапі. Потім відбувається вибір з різних груп і зрештою ми вибираємо ту групу адикції, яка надаватимуть необхідне нам емоційне становище. Такий вибір обґрунтovується на бажанні блокувати якийсь конкретний аспект, або ж бажання викликати для себе певний емоційний стан. На третьому етапі здійснюється вже конкретного вибір. У таких випадках основними чинниками вже стають доступність, а також спосіб реалізації адиктивної поведінки.

Психологічні причини формування залежності розділяються на дві основні категорії: вплив довкілля (тобто всі зовнішні чинники) та особливості будови особи індивіда, який став залежним. Упевнено можна сказати, що найосновнішим чинником зовнішнього середовища є наша цивілізація. Можна побачити, що з одного боку вона відкриває доступ до адиктивної поведінки, а з іншою, вона регламентує її. Розвиток цивілізації привів до зміни сенсу існування людей, за рахунок швидкого розвитку технологій, відбулася заміна реального життя на віртуальне. Все більше і більше в житті людей входить різна техніка, яка зрештою приводить до заміни природного місця існування на штучну, а це в свою чергу приводить до змін психофізичних умов життю. Наслідки від таких змін важко передбачити. Цілком можливо, що такі зміни приведуть до збільшення дезадаптивної поведінки людей, і відповідно, зростанню кількості різних психічних захворювань та відхилень. І можна побачити, що темп таких змін з кожним роком стає все вищим, а цей чинник сильно позначається на діяльності людей. Дуже важливим чинником впливу середовища на ризик формування залежності є існуюча ситуація в суспільстві. Поважно відзначити той факт, що більшість соціологічних теорій пов’язані з поширенням девіантних форм поведінки індивідів. З точки зору такого підходу поведінкова адикція є однією з форм соціальної девіації. Виникає так звана аномія, яку можна охарактеризувати як стан відсутності цінностей, що властива переходним періодам, коли старі цінності вже перестали існувати, а нові ще не сформувалися. Таку суспільну ситуацію можливо описати як розбіжність суспільних вимог та культурно прийнятих життєвих засад. Також аномію можна також пояснити ослабленням суспільних контактів. Зрештою можна з упевненістю сказати, що аномія негативно впливає на існуюче суспільство та всі його інститути, вона посилюється в періоди зміни структури суспільства, коли відбуваються суспільні регресії, а також швидкі прогресивні процеси. У нашому суспільстві за останні декілька років сталися різкі зміни, у зв’язку з якими людям стало складно оцінювати ситуацію, що створилася, особливо молодому поколінню. На тлі цих подій відбувається стрімка зміна характеристики суспільства, що доводить вплив макросоціальних чинників на ризик виникнення різних залежностей. Відомо, що в роки соціальної нестабільності різко зростає число психічних захворювань. Різкі

зміни в суспільстві приводять до руйнування існуючих соціальних інститутів, найважливішим з яких є сім'я, руйнування якої у даному випадку, є не лише наслідком суспільних процесів, але і найважливішою причиною стану майбутнього суспільства, оскільки родина у першу чергу відповідає за соціальний розвиток дитини. Причиною формування девіантної поведінки, у тому числі і залежності, серед підростаючого покоління, може служити ослабання і руйнування інституту сім'ї. Як наслідок ослабання суспільних інститутів соціалізації зростає значення та вага молодіжних груп. Можна сказати, що вони перетворилися в середу первинній соціалізації, але, як правило, вони не можуть засвоїти суспільні норми повністю, згідно з існуючими вимогами соціуму. Дуже часто молодіжна субкультура носить дезінтегруючий характер, що сприяє формуванню девіацій.

Негативний соціокультурний вплив молодіжних груп виявляється таким чином: починають набувати великого впливу групи, які утворилися стихійним шляхом у безконтрольному оточенні, як правило, це вулиця та місця розваг; дуже часто у групі переважає система стосунків приятельського рівня; поняття "дружба" в її традиційному розумінні вирушає на задній план; розміри груп приймають значні розміри, що повністю виключає довірчість та різні переживання інтимності (соціальні мережі, кімнати чатів); зв'язки усередині групи подвійні або нейтральні; у стихійно створених багатолюдних групах збирається досить багато підлітків, які реалізують "громадську самоту", або самоту в натовпі; молодіжні групи носять ієрархічний характер, до складу яких входять люди різного віку; негативна поведінка та звички старших стають нормою для всієї групи, що приводить до прискореного розвитку девіантної "кар'єри" молодших; життя груп, а також за її межами, насичено різними конфліктами; дуже часто конфлікти між групами переростають в агресію; у відносинах між групами властва готовність до виконання таких дій як, нетерпимість, відкидання, образ мислення, який ґрунтуються на дискримінації і упередженні; дуже характерним для молодіжних груп є питання любовних стосунків; при виборі свого партнера не береться до уваги його причетність до якої-небудь форми девіації, у результаті цього починає швидко поширюватися моментальний секс, який робить негативний вплив в соціальному, психічному і емоційному плані; усередині груп комунікативна система досить мізерна та примітивна; також усередині груп культура смаків виявляється лише зовні – в одязі та зовнішній атрибутиці, музичних пристрастях і тому подібне.

Слід зазначити той факт, що критичним моментом для залучення до адиктивної поведінки, частіше є перехід від підліткового віку до юнацького. Якщо до двадцяти років індивід не отримає досвід патологічної поведінки, що приводить до залежності, то вірогідність того, що він стане адиктом, різко знижується. Досить важливим чинником при формуванні адикції

є цінність здоров'я. Згідно із затвердженнями соціологів сучасна суспільна цінність здоров'я досить висока. Так у популяції з десяти життєвих цінностей після "роботи" та "сім'ї", "здоров'я" – третє, але слід зазначити той факт, що здоров'я цінується як засіб для досягнення матеріальних благ та життєвих цілей, а не як засіб, щоб прожити як можна повноцінно та триваліше. Більш того, те, що здоров'я має такий високий рейтинг, ще не означає обов'язковий самосохранітельний поведінки.

Також визначальним чинником, який провокує різні залежності, дуже часто служить вплив середовища мешкання і наявність доступу до об'єкту залежності. Для підлітків при залученні до адиктивної поведінки велике значення грає приклад однолітків. До всього цього, ще одним важливим чинником стає мода. Одним з важливих мотивів залучення до адикції є чинник чекання, що базуються на попередніх враженнях від ефектів, що уживалися раніше. Такі враження бувають прямыми, це в тих випадках, коли людина сама має досвід, або непрямыми – це в тих випадках, коли людина отримує інформацію з літератури, програм телебачення, від друзів, які вже мають подібний досвід.

Дослідження причин виникнення залежностей, що проводяться, унаслідок особливостей індивіда, показало, що тут все пов'язано з преморбідними характеристиками особи залежного. Багато дослідників в цій області вважають, що існує якийсь особливий тип особової конституції, а також психічні аномалії, які слугують передумовами для формування адикції, як правило це акцентуовані або психопатичні особи. Обстеження хворих показало, що преморбідні девіації в половині випадків були оцінені як акцентуації, а в іншій половині – як яскраво виражені психопатичні прояви з соціальною дезадаптацією. У клінічному дослідженні виявлено, що більшість комп'ютероманів є акцентуованими особами, з високою частотою психічного інфантілізму в преморбідному періоді. Також ці дослідження показали вплив акцентуації особи на можливість формування адикції. Добре відомо, що легко збудливі особи, в більшості випадків, стають залежними. Така картина пов'язана з "патологічною владою потягів", де вирішальними для поведінки та способу життя людини дуже часто є різні потяги, інстинкти і неконтрольовані спонуки. І все те, що підказується тверезим розумом, зовсім не береться до уваги. У житті легко збудливих осіб моральні засади практично не грають помітної ролі. Відмічено, що в багатьох збудливих осіб стан психічного розладу дуже часто носить депресивний характер, що в більшості випадків, приводить їх до адиктивної поведінки. Другим типом акцентуації характеру, який слугує також чинником ризику – це демонстративний тип. Демонстративним особам характерна висока здібність до витіснення і можна бачити, що з одного боку, вони досить добре влаштувалися на навколошньому їх світі, а, з іншою, – істеричні риси вдачі великою мірою

сприяють формуванню асоціальної поведінки. У більшості випадків такі особи схильні витісняти різні думки, які спонукали б їх до активних роздумів, оскільки вони взагалі не бажають обтяжувати себе такими діями й така риса сприяє розвитку наркоманії в її найважчій формі. Адже демонстративна особа направить всі свої зусилля лише для того, щоб уникнути усвідомлення тягаря свого захворювання.

Відмічено також, що у більшості випадків, гипертімні підлітки володіють схильністю до адиктивної поведінки. Проте стабільна залежність розвивається в них не дуже скоро, оскільки інтерес до всього незвичайного і нового в житті відволікає їх увагу навіть від об'єкту патологічного потягу. Особливості поведінки в осіб з акцентуацією характеру циклоїдного типу залежать від фази. У гипертімної фазі воно нічим не відрізняється від поведінки гипертімних підлітків, але в субдепресивній фазі в них інколи починають виявлятися суїциdalні схильності. Характерним є і те, що у емоційно-лабільних підлітків виявляються афективні реакції інтрапунітівного типу. Адиктивну поведінку вони використовують як засіб відходу від сучасних проблем. Залежність у них розвивається досить швидко, оскільки, виявивши доступний спосіб піднімання настрою штучним шляхом, підлітки удаватимуться до нього все частіше і частіше. Для емоційно-лабільних підлітків емоційне відкидання з боку значимих і близьких людей служить досить сильним ударом, і дуже часто підштовхує їх до поведінки, яка протиріч, щодо існуючих соціальних правил. У таких випадках відхід у залежність може бути "криком про допомогу" або озлобленням на самого себе за нездатність утримати близьку для себе людину. Існує думка, що для шизоїдних підлітків зберігається певний ризик формування залежностей. Особливий інтерес для них має те, що комп'ютероманія сприяє аутістичному фантазуванню та надає можливість полегшити можливі контакти з однолітками. Епілептоїдна акцентуація зумовлює ризик самодеструктивної поведінки. У цьому випадку адиктивна поведінка є одним з проявів самодеструкції. В істеродніх підлітків спостерігається схильність до демонстративних акцій та часте повторення таких демонстрацій приводить до того, що вони стають залежними. При нестабільному типі акцентуації характеру в них головною життєвою установкою стає пошук різних задоволень. Саме така установка гедонізму, дуже часто створює умови для формування залежності. Підлітки, що мають сенситивну або психастеничну акцентуацію характеру не проявляють схильності до адиктивної поведінки.

Для більшості людей, які володіють підвищеним ризиком виникнення залежності, дуже характерні такі риси, як егоцентризм, холодність, ворожість та низький самоконтроль. В них постійно присутні стан стресу та тривоги, які викликаються небажаними заборонами або обмеженнями. У більшості випадків чоловік надає опір тиску ззовні, він хоче вільно слідувати лише своїм хворобливим бажанням. У них яскраво вираже-

на мотивація гедонії, схильність до успіху, захоплень, насиченого цікавого життя.

Наркологи та психологи, незалежно від своїх підходів до теми залежності, сходяться у тому, що причини виникнення аддикції знаходяться в неправильному розвитку в дитячому віці [5, 9, 10]. Головну увагу приділяючи порушенням спілкування і адаптації, а також впливу соціального середовища, у свою чергу медики свою увагу приділяють фізіологічним та генетичним порушенням, але висновок напрошується один – різні порушення у дитячому віці грають найголовнішу роль у формуванні будь-яких форм дезадаптивної поведінки, у тому числі і комп'ютероманії та інших поведінкових аддикцій. В таких ситуаціях все більш зростаюча соціальна нестабільність підсилює негативні тенденції та порушення розвитку особи. Тому ми можемо спостерігати значне зростання залежних від комп'ютеру та Інтернету за останнє десятиліття у нашої країні. Для залежних, найбільш типовими є наступні механізми психологічного захисту:

1. Витіснення – зі свідомості індивіда витісняються не стільки факт залежності, скільки психологічні травматичні обставини, які її супроводять. Більш всього витіснення характерне для індивідів з акцентуацією характеру або психопатією істероїдного типу.

2. Раціоналізація – захисний механізм, який дає можливість пояснити залежність, так би мовити, раціоналізував її та не повністю усвідомлений патологічний потяг.

3. Проекція – в цьому випадку індивід повністю звільняється від відчуття провини та страху, приписуючи свої негативні якості іншим людям. У початку залежності адиктів, в першу чергу, спостерігається прояв раціоналістичної проекції, залежний приписує подібну поведінку більшості своїх друзів і однолітків.

Як правило, поряд з проявом епілептоїдних меж, в поведінці залежних починає виявлятися і демонстративність, трагічні інтонації в голосі, надмірно виразна жестикуляція, будь-який дрібний конфлікт перетворюється на "проблему життя" починають насторожувати оточуючих, хоча у загальних рисах така поведінка не викликає особливих підозрінь. Дуже важливе те, що патохарактерологічні розлади носять парціальний характер. У більшості випадків вони виявляються по відношенню до батьків, і у меншій мірі до роботи або школи. У звичному для себе оточенні наркомани поводяться досить природно. В своєму колі вони досить стримані та різні конфлікти і бійки спостерігаються набагато рідше, ніж в звичайних групах. Аналізуючи всі чинники можна сказати, що для комп'ютероманії характерна некерованість психічної діяльності. У емоційній сфері виявляється повна нездатність до дисимулляції навіть у ситуаціях експертизи, нездатність подавати свій страх та інші негативні відчуття, індивід виявляється не в змозі своїм вольовим зусиллям змінити вміст змін в галузі сприйняття. У мисленні залежного, вільний і спонтанний перебіг думок, а також асоціацій уривається персеверацієй, і починають виникати

думки від яких вже неможливо звільнитися.

Також звертає на себе увагу низька здатність хворих до прояву вольових зусиль в інтелектуальній діяльності. Найчастіше у таких випадках спостерігавася реакція відмови. Продовження роботи та соціальної діяльності відбувалось тільки завдяки постійній стимуляції з боку оточуючих. Ті ж самі хворі у стані ремісії, добре виконували власні обов'язки, демонструючи достатній рівень процесів аналізу, синтезу, узагальнення та абстрагування.

Виявлені чинники ризику формування комп'ютерної залежності нами враховано при побудові профілактичних та лікувально-реабілітаційних програм для вказаного контингенту хворих, що в загалі, надало можливість покращити отримані результати та ефективність медико-соціальних заходів.

Висновки

1. З'ясовано, що чинники ризику розвитку комп'ютерної залежності можливо умовно розподілити на внутрішньосімейні, соціальні (особливо враховуючи підліткове середовище) та особистісні, а також за іншим варіантом на психологічні, соціальні та особистісні.

2. За нашим спостереженням найбільш часто зустрічалися наступні чинники ризику розвитку комп'ютероманії: прояви скептицизму та самопревенности, низька схильність до дотримання соціальних норм, аддиктивно провокуюче середовище, соціальна дезінтеграція, безробіття, матеріальні труднощі, особливості характеру у вигляді гіпертичності, циклотимності, демонстративності та збудливої акцентуації, риси цинічності, нечуттєвості до себе та оточуючих, деструктивна батьківська родина, негармонійне виховання та конфлікти в сім'ї.

3. Сприяючими чинниками були: молодий вік, схильність до відхиленої поведінки та високий делін-

квентний потенціал, екзистенційний вакуум з відсутністю життевого сенсу та реальних цілей, домінування серед особистісних властивостей безтурботності, імпульсивності, спонтанності у поведінці, невпевненості у собі, неможливість досягнути бажаного та почату фантазованого соціального статусу й положення у суспільстві, розрив соціальних зв'язків, знижена самооцінка із можливістю її компенсації у процесі віртуального спілкування та рольової ігрової діяльності.

Література:

1. Фомичева Ю. В. Психологические корреляты увлеченності комп'ютерными играми / Ю. В. Фомичева, А. Г. Шмелев, И. В. Бурмистров // Вестник МГУ. – 1991. – Сбр. № 14. – С. 27–39.
2. Юр'єва Л. Н. Компьютерная зависимость: формирование, диагностика, коррекция и профилактика / Л. Н. Юр'єва Т. Ю. Больбот // Монография. – Днепропетровск: «Пороги», 2006. – 196 с.
3. Аймедов К. В. Клинические аспекты современной адиктологии (литературный обзор) / К. В. Аймедов // Вісник психіатрії та психофармакотерапії – 2007. – № 1 (1). – С. 136 – 145.
4. Black D. Clinical features, psychiatric comorbidity and health-related quality of life in persons reporting compulsive computer use behavior / D. Black, G. Belsare, S. Schlosser // J. Psychiatry. – 1999. – N 7. – P. 839–844.
5. Иванец Н. Н. Психотерапевтическо-реабилитационный подход к лечению больных алкоголизмом, наркоманией и токсикоманией / Н. Н. Иванец, А. Л. Игонин // Психологические исследования и психотерапия в наркологии. – Л., 1989. – С.11–16.
6. Больбот Т. Ю. Профілактика і корекція комп'ютерної залежності в осіб молодого віку // Вестник фізіотерапії та курортології. – 2005. – № 2. – С. 139–142.
7. Якушина Е. В. Подростки в Интернете: специфика информационного взаимодействия / Е. В. Якушина // Педагогика. – 2001. – № 4. – С. 55–61.
8. Murray J.B. Computer addictions entangle students / J.B. Murray // APA-Monitor. – 1996. – N 27. – P. 38–39.
9. Електронне джерело:
http://zdd.1september.ru/view_article.php.ID=20090403
10. Shotton M. A. Computer Addiction? A study of computer dependency / M. A. Shotton // J. Affective Disorders. – 1998. – N 5. – P. 56–59.

ИССЛЕДОВАНИЕ ФАКТОРОВ РИСКА ВОЗНИКОВЕНИЯ И ФОРМИРОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРНОЙ ЗАВИСИМОСТИ К.В. Аймедов, В.О. Мельник

В работе авторы предоставили результаты изучения различных факторов, которые могут приводить к возникновению и формированию компьютерной и Интернет-зависимости, провели их групповое распределение на психологические, личностные и социальные. Полученные данные предоставляют возможность создавать адекватные профилактические программы, для предупреждения комп'ютеромании среди подростков и юношей.

Ключевые слова: компьютерная зависимость, Интернет-зависимость, аддиктивные факторы риска

THE RESEARCH OF RISK FACTORS OF RISK OF ORIGIN AND FORMING OF COMPUTER DEPENDENCE

K.V. Aymedov, V.O. Melnyk

In-process authors gave the results of study of different factors which can result in an origin and forming of computer and Internet-dependence, conducted their over dispersion on psychological, personality and social. Findings give possibility to create the adequate prophylactic programs, for warning of computer dependence among teenagers and youths.

Keywords: computer dependence, Internet-dependence, addictive risk factors